הלכה · משנה תורה · מפרשים · קובץ על היד החזקה · ספר אהבה

קובץ על היד החזקה על משנה תורה, הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה

רבי נחום טרייביטש

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קובץ על היד החזקה על משנה תורה, הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה

רבי נחום טרייביטש

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קובץ-על-היד-החזקה-על-משנה-תורה-הלכות-תפילין-ומזוזה-וספר-תורה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ה 4
הלכה ט 4
הלכה יא 4
הלכה יג 4
הלכה טו 4
הלכה טז 5
הלכה יח 6
הלכה יט 6
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ג 7
פרק ג 7
הלכה ה 7
הלכה ט 7
פרק ד 8
הלכה א 8
הלכה י 8
הלכה יא 8
הלכה טו 8
הלכה יז 8
הלכה יט 8
פרק ה 9
הלכה א 9
הלכה ג 9
הלכה ח 9
פרק ו 9
הלכה ד 9
הלכה ו 10
הלכה ט 10
הלכה יב 10
פרק ז 11
הלכה א 11
הלכה ב 11
הלכה יד 11
הלכה טז 12
פרק ח 12
הלכה ג 12
פרק י 13
הלכה א 13
הלכה ב 13
הלכה ד 14

פרק א

הלכה ה

או בזהב כו'. עי' כ"מ ובב"י סי' ל"ב כתב דמש"ה נקט אזכרות דיגנזו משא"כ בשאר אותיות יש לתקנם ועיין בברכי יוסף יו"ד סי' רע"ו אות י"א שהאריך:

הלכה ט

עי' כ"מ מ"ש ליישב דברי רבינו דאין כותבין ס"ת על דוכסוסטוס. ועיין בס' זרע יעקב להגאון מ"ו זלה"ה בשבת דף ע"ט שמיישב דברי רבינו על נכון:

הלכה יא

שהכותי על דעת עצמו הוא עושה כו'. יראה מדברי רבינו פה דהך סברא דאדעתיה דנפשיה הוא ודאי ולא ספק ועיין ב"י אה"ע סי' קכ"ג דאם כתב עכו"ם וישראל עע"ג למאן דל"ק בכתיבה אבני כריתות ופסולו רק משום שלא לשמה הו"ל רק פסול ולא בטל לגמרי משום דהא דעכו"ם אדעתיה דנפשיה אינו ודאי אלא ספק ואיכא נמי לספוקי שמא עשהו לשמה והרב הגאון מהר"ם בנעט זלה"ה בביאורו על ס' המרדכי בהל' קטנות דף ב' ע"ב ד"ה והנה תמה על הב"י דדבריו סותרים למה שה"ר דלא בעינן לשמה בעשיית הציצית מדאיצטריך ב"י ואמאי הא איצטריך ב"י לפסול ודאי ע"ש שהאריך בדברי טעם. ואפשר לומר דע"כ לא קאמר הב"י דהוי ספק אלא גבי גט דלא בעינן לשמו ולשמה למצוה כ"א לשם הבעל ולשם האשה וזה הוא שפיר ספק דלמא כיון לשם שניהם אבל בציצית ושאר מצות דבעינן לשמן לשם מצוה וזה לא שייך גבי עכו"ם אפילו בישראל עע"ג ודו"ק:

ומזוזה א"צ העבדה לשמה. עיין כ"מ שלא מצא ראיה לדברי רבינו. ועי' בירושלמי פ"ג דיומא הלכה ו' בש"ק ד"ה עור שעיבדה שכתב דראיית הרמב"ם מבוארת בברייתא דירושלמי דפסק כת"ק וע"ש בשלום ירושלים. ועי' עוד בתוספות מס' מנחות דף מ"ב ע"ב ד"ה ואין נקחין שכתבו ראיה לשיטת רבינו:

הלכה יג

ס"ת כו' ישרפו כו'. עי' מ"ש בזה בפ"ו מה' יסודי התורה הלכה ח':

הלכה טו

היה כותב שנים ג' שמות כו'. ירושלמי פ' א"ע תני היה כותב שנים או שלשה שמות כגון אל אלהים ה' ה"ז גומר אחד מהם ומשיב שלום ע"כ וכתב בס' ברכי יוסף יו"ד סי' רע"ו וראיתי בס' שערי ישועה שנשאל על סופר שכתב שם אלהים בס"ת ולא אמר

קודם שכותב שכתבו לשם קדושת השם אם נפסל הס"ת והשיב הרואה בב"י יראה שאין בזה פסול דכתב בשם הרב מהר"י אכסנדרי מצאתי בשם הירושלמי כו' היה כותב ב' או ג' שמות כו' נראה דלכל השמות שאינם נמחקים צריך כתיבה לשמה כשם הוי"ה ב"ה דא"א א"צ כמו שכתבו קצת סופרים אנה מצינו שלשה שמות הו"י סמוכים ואין משם ראיה כ"כ שהרי אפשר לפרש הירושלמי כמו שפירש הנ"י כגון שהניח ביריעה שמות רבים שלא רצה לכותבם ומ"מ נכון הדבר לכתוב כל השמות שאינם נמחקים לשמן עכ"ל. הרי מבואר שדחה ראיית מהר"י ולבסוף הסכים שנכון לכותבם ובודאי דאין לפסול ס"ת ע"ז דהוי חומרא דאתי לידי קולא לגנוז כמה אזכרות שנכתבו באותו היריעה ומ"ש בש"ע ואם לא עשה כן פסול קאי דוקא על שם הוי"ה ע"כ ולפי הגירסא שלפנינו בירושלמי הרי מפורשים השמות מבואר דאף שאר שמות הקדושים שאינם נמחקים ג"כ בכלל וכתב הבר"י שם הא דקאמר בירושלמי כגון אל אלהים ה' אינו מהירושלמי רק הגהות שכתב חכם אחד בגליון והכניסוהו בפנים בגוף הירושלמי והכי מוכח ברי"ף ורא"ש ורמב"ם והטור וב"י. ומדברי רבינו פה שנקט אזכרה מן האזכרות וכל השמות קרוים אזכרה כמו שכתבו גדולי המחברים דמוכח כן בגמרא ברכות וכ"ה הני י"ח כנגד ח"י אזכרות שאמרה חנה בתפלתה וא"כ מבואר מדברי הרמב"ם שאם כתב א' מהשמות שאינם נמחקים שלא לשמן פסולים וצ"ע לדינא:

הלכה טז

בד"א בס"ת כו'. מפני שבס"ת לא בעינן כסדרן. וכתב בסוף הס' בית יהודה דף ק"י ראיתי דבר מחודש בגינת ורדים לא"ח כלל ב' סי' י"ב וי"ג שהוכיח דבאותיות הוי"ה בעינן שיהיו כתובים כסדרן ודינם כתפילין ומה שנזכר בפוסקים ז"ל בתיקון הה"א שבשם אינו אלא על ה"א אחרונה אבל ה"א ראשונה אם נדבקה אין לה תיקון דאם יתקן נמצא השם כתוב שלא כסדרו ואנן בעינן בהווייתו יהיה כו' ע"ש. ולענ"ד צ"ע לדינא דמלשון מס' סופרים פ"ה הל' ד' הכותב את השם וטעה בה אות אחת יתלנה מלמעלה ר"ש שזורי אומר שם כולה תולין אות אחת ממנה אין תולין ע"כ. ומלשון זה טעה בה משמע באיזה אות שיהיה וקשה א"כ איך מתיר הת"ק לתלות הא תו הוי נכתב השם שלא כסדרן ואף אם נדחוק ולומר דמיירי דוקא בה"א אחרונה עדיין קשה מ"ט דת"ק דמתיר לתלות הא אפשר בקל לגרר אות אחת ולכתוב במקומה ה"א אחרונה ודוחק לומר דמיירי דוקא בכה"ג שכתב עוד שם שאינו נמחק אחריו וגם דוחק לאוקמה דת"ק סבר כרשב"א דאין כותבין שם על מקום הגרר ועל מקום המחק אפילו אות אחת ממנה אלא יראה דגם בשם הוי"ה ב"ה לא בעינן כסדרן ומפני שהס' ג"ו איננו ת"י לעיין בראיותיו קצרתי:

בהגהת מל"מ כ' דלא מצא בב"ש. וכבר הרב כנה"ג הביא כן בשם הרב ב"ש בראש הס' ובדפוס פ"פ הוא בסופו אחר באר מים חיים בר"י יו"ד סי' רע"ו אות כ"ג:

הלכה יח

מתוך שנאמן להפסיד שכרו כו'. ולכאורה קשה הא דאמרינן התם בגיטין כה"ג ביוה"כ יוכיח ופירש"י פר ושעיר כו'. הא הפר של כה"ג משלו הוא וא"כ אם אמר שהוא פיגול מחוייב להביא פר אחר ושפיר נאמן על שלו כדאמרינן גבי ס"ת שלא עיבד לשמן ומהר"מ ברבי כתב מפאת קושיא זו דלא כרש"י דראיה קאי משעיר ולא מפר ובאמת יש ליישב הקושיא דשפיר כתב רש"י פר ושעיר דהא הוכיחו התוס' במס' מגילה דף ט' ע"ב ד"ה אין בין כהן המשמש כו' אם ביום שאירע בו פסול לכהן המשמש ושימש זה תחתיו שהפר בא מן המשמש אע"פ שאינו משמש וכוונתם מכהן הקבוע אע"פ שאינו משמש היום וא"כ הוא שפיר י"ל דגם רש"י הכי ס"ל ומקשה הגמרא שפיר כה"ג ביוה"כ יוכיח דפיגול מצינו בתורה סתם ובכל גווני איירי כמ"ש התוס' שם סד"ה דכי וא"כ הא משכחת לה בכה"ג ואז אין הפר שלו ואעפ"כ האמינהו תורה ושפיר כתב רש"י ודו"ק:

הלכה יט

שכל אות שאין העור מקיף כו'. כתב בכנה"ג בשם הרד"ך בית אחד חדר כ"ב דוקא כשאין שם אלא צורת אות בלבד ובהתחסר ממנה כ"ש נפסלה צורתה דאין שם אות כלל מיירי אבל אם יש בה יותר מצורת אות עד שאם תגרור חלק מה ממנה תשאר האות בצורתה אם נדבקה בראשה וכן באמצעה פסולה אבל אם נדבקה בסופה כשירה ע"כ. ויובן דבריו ע"פ מ"ש הרשב"א מביאו ב"י בא"ח סי' ל"ב דלמעלה ומן הצד מה"ט יש לפוסלו לפי שעד שלא נעשה אות נפסלה צורתה אבל כשנדבקה מלמטה שכבר נגמר אות קודם הדיבוק כשר ועי' בהלכה כ' נקב בירך של אות ובב"י סי' ל"ב ובט"ז שם ולפ"ד הרד"ך י"ל קושיית הב"י ודו"ק:

פרק ב

הלכה א

מחוברין בעור אחד. הוא לשון הברייתא מנחות דף ל"ד ע"ב ה"כ כותבן על ד' עורות ומניחן בד' בתים בעור א' ופירש"י בד' בתים בעור א' שמפשיטין עגל קטן ולוקחין חתיכת עור ומניחין אותו בדפוס לייבש ונוטלין את הדפוס ונעשה בתים מאליהן ולא נתבאר בברייתא זו דאם לקח שני עורות ותפרן ועשה מהם ד' בתים אם יש לפוסלם בדיעבד ובשו"ת הרמ"ע סי' ל"ח דף כ"ג ע"א וז"ל עוד שמעתי שיש כאן מתחכמים לעשות הבתים

של ראש בד' עורות ואפשר שיצא להם זה ממה ששנינו במסכת כלים פ' ח"י תפלה ד' כלים כו' ואין זה דקדוק נכון שהרי מפורש בברייתא מניחן בד' בתים בעור אחד ואין ספק שכך היא מצותה ואין זה לעכב אלא אפילו על ד' עורות כשירים ובלבד שיהיו תפורים ואם לא תפרן עד שישובו כעור אחד פסולים כי אין ללמוד יותר מזה מאותו משנה. והנה לפי מה שכתב הפ"ח אה"ע סי' קכ"ה תוספתא נקרע כשר נתקרע פסול רשב"א אומר מדבק את הקרעים ופלוגתתם גבי גט וקיי"ל כת"ק דדיבוק אינו מועיל והתוס' במס' סוטה מדמה תפירה לדיבוק וא"כ לת"ק דלא מכשר בדיבוק גם תפירה לא מהני. ומעתה י"ל דלדידן דקיי"ל כת"ק דדיבוק לא מהני א"כ ה"ה תפירה לא מהני א"כ י"ל שפיר הא דבעינן כאן עור א' עור שלם ממש בעינן מתחלתה ולא מהני תפירה וממתני' שם אינו ראיה די"ל דאתיא כרשב"א ושפיר יש מקום לדברי הב"ח ולפסול התפילין שלא נעשה הד' בתים של ראש מעור אחד ויש עוד להאריך בזה:

הלכה ג

עד שמוחק היתר כו'. אפילו באמצע תיבה איירי ולא קשה דאם יניח חלק תראה תיבה אחת כשתי תיבות שהרי במלאת וחסרות איירי ובמלאת וחסרות הם וא"ו יו"ד והם קטנות ודקות ואינם תופסים אלא מקום מועט ובכל שהוא שיעבה האות מלפניה או מלאחריה לא יראו כב' תיבות ואין בזה שינוי אות ולא שלא על הסדר הרדב"ז בתשו' ח"א סי' פ"ב כנה"ג סי' ל"ב:

פרק ג

הלכה ה

כיצד סדור הפרשיות כו'. ועיין כ"מ שהביא סדר ר"ת דשם ההויות באמצע וכולל רב האי עם שיטת ר"ת ולפי המבואר בראב"ד חלק ר"ת עם רב האי בחדא ובחדא סבר כוותיה דהיינו דבעינן הויות בהדדי אבל במה שאמר ר"ת שמע בימין המניח קדש בשמאל המניח רב האי ס"ל בהיפך ועיין שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' ק"ז מ"ש שם עוד בסדר התפילין של שימושא רבה:

הלכה ט

אלא בגידין של בהמה או של חיה כו'. כתב ב"י סי' ל"ב מקום הדחק שאין גידים מצוים יש לסמוך על בה"ע לתופרן בטליידרו"ש שעושין מן הקלף עד שיזדמנו להם גידין ובנב"י מה"ת א"ח סי' ב' פקפק ע"ז ע"ש:

פרק ד

הלכה א

מניחין אותן כו' שהוא סוף השער כו'. עי' בט"ז סי' כ"ז אות י' דכל התפילין צ"ל מונחים במקום שיש קרחה דהיינו שיהיה קצה התחתון בעיקרי השער והבין הבית יעקב בסי' קל"א דמדברי הט"ז משמע דסגי אם יהיה מקום הבתים בעיקרי השער וחלק עליו דלא סגי בזה אלא צריך שיהיה התחלת התיתורא במקום עיקרי השער ואפשר גם הט"ז כיון לזה ועי' בא"ר:

הלכה י

משיראה את חבירו כו'. עי' לקמן הלכות ציצית פ"ג הלכה ח' מ"ש בס"ד:

הלכה יא

עובר בלאו כו'. עי' כ"מ דהר"מ פסק כר"י כו' וכתב המבי"ט בקרית ספר דהוי אסמכתא ועיין בתשובת הרמ"ע מפאנו סי' ק"ח ועיין בברכי יוסף א"ח סימן ל' מה שהאריך בכלל הזה על מ"ש הרמב"ם פ"ח מהל' בית הבחירה דשמירת המקדש אם בטלוהו עובר בל"ת ע"ש:

הלכה טו

שלא תצא ממנו רוח כו' לפיכך כו' שינת עראי. עי' כ"מ מה שפי' לשיטת הר"מ סוגיית הגמרא בסוכה דלא כפירוש רש"י שם דפירש דמנחי ברישיה עראי מותר קבע אסור שמא יפיח משמע דבשינת קבע לא חיישינן להפחה ובמסכת ברכות דף כ"ב ע"ב פירש"י ד"ה לא יישן שמא יפיח וסתר פירושו בסוכה ובס' לשם זבח כתב לולא דמסתפינא נראה להגיה ברש"י במקום להפיח יפלו ואפשר דרש"י לא בא אלא ליישב אריכות לשון הברייתא דקתני לא שינת קבע ולא שינת עראי דהו"ל לומר בקצרה לא יישן בהם לזה פירש"י לא זו א"ז קתני ל"מ שינת קבע דבלאו ה"ט ג"כ אסור שמא יפיח וק"ל:

הלכה יז

וגוללן בבגדו כו'. עי' כ"מ וע"ש ברש"י ד"ה הלכה שלא בבגדו ומוכח מדבריו דלית הלכתא כר"ע דאמר אוחזן בבגדו ודלא כמ"ש רבינו פה ונראה דרש"י הוכיח מדאמר בגמרא שם דברייתא מני ב"ש היא ולא אוקמי לה כר"ע משמע דל"ה כוותיה:

הלכה יט

אע"פ שאין בו טפח כו'. ובגמרא מייתי ראיה מפכין קטנים כו' ופירשו התוס' שם ד"ה שהרי דמטעם אויר הוא ובח"ר כתב דרש"י כתב משום הפסק קרקע והניח בקו' לשיטת

התוס' מהא דאמרינן במס' שבת דף ס"ב והרי תפילין דמחופה עור ותניא הנכנס לבה"כ חולץ תפיליו ברחוק ד"א ומשני התם משום שי"ן משמע הא בלא"ה אינו חולץ הגם דאינו טפח והוא כליין ואפשר לחלק דשם העור מחובר בתפירה והוי טמונים אבל בכיס לא שייך טמונים דהא מצי נקיט להו מתוכו בלי שום מעשה וא"כ ע"כ מטעם אויר אתינן עליה ומש"ה צריך אוהל טפח כנ"ל:

וכן אם הוצרך בלילה כו' ונכנס. עי' בכ"מ מ"ש בשם הראב"ד וגם רש"י פי' בגמרא דף כ"ג ע"א ד"ה ובלילה כשהוא חולצן בביתו וטעם הרמב"ם כמ"ש בשם ר' שמחה דמשמע בגמרא גבי רב דתלי תפיליו דדוקא בתלייה צריך כיס אבל לא בלילה בביתו. אמנם בירושלמי פ"ב דברכות דף י' משמע דבלילה כיון דאינו זמן תפילין הוי כספרי דאגדתא משמע כפירש"י וקושיית ר"ש מיישב רש"י במתק לשונו במ"ש להפסיק בינו לקרקע נראה מדבריו אם יכול להניחן על שום דבר דלא הוי דרך בזיון מודה רש"י דא"צ כיס רק אם אין לו מקום וצריך להניחן ע"ג קרקע סובר רש"י דאין רשאי להניחן בלא כיס:

פרק ה

הלכה א

כתב בב' עורות אע"פ שתפרן פסול. ועי' מגילה דף ח' ע"ב ד"ה לתופרן בגידים כתב רש"י הלל"מ תפילין ומזוזות לתפרן בגידין יראה מדברי רש"י אם תפר ב' עורות כשר. ועיין מ"ש בס"ד בשלום ירושלים פ"ק דמגילה דף ה' ע"א באריכות:

הלכה ג

או שהוסיף מבפנים כו' ה"ז פסולה. עיין לעיל פ"ב הל' ג' שאם כתב החסר מלא פסול עד שימחוק היתר וא"כ צ"ע על רבינו פה מ"ש מזוזה מתפילין ולפי מ"ש לעיל יש מקום ליישב ודו"ק:

הלכה ח

העמיק לה טפח פסולה. עי' כ"מ שכתב כלומר והו"ל תעשה ולא מן העשוי ואין זה נכון אלא הטעם כמ"ש הלבוש יו"ד סי' רפ"ט ס"ד שאין זה על המזוזה אלא תוך המזוזה:

פרק ו

הלכה ד

מפני שאין לו משקוף. עי' כ"מ והרואה בסוגיא דעירובין יראה דמהך דכיפה פשטינן דאין צה"פ צריכה ליגע והיינו דהכא המשקוף הוא למעלה מכיפה דהיינו אותו הבנין

העומד פשוט על פני כולה ולהכי כשיש ברגליה י' הו"ל הכיפה כמי שאינו והגם דהשתא אין רגליה נוגעות במשקוף להא לא חיישינן דהא א"צ ליגע משא"כ באינה גבוה י' וכ"ז מבואר בדברי הריטב"א שם וז"ל הרי"ף פ"ק דעירובין אלמא אע"פ שאין הקירוי שבשמי הכיפה מגיע לרגלים חייב במזוזה ועי' ברמב"ם פט"ז מהלכות שבת שיח יצחק פ"ק דיומא דף י"ד ע"ב. ועי' עוד שם מה שהאריך:

הלכה ו

מפני כו' בז' ימי הפרשה. עי' כ"מ וצ"ע על הר"מ דלא ביאר את זאת דדוקא בז' ימים חייב ובס' שיח יצחק כתב ושמא י"ל דס"ל דהא דאמר רבא בגמרא בשאר ימות השנה כ"ע ל"פ לפרושי פלוגתא דמתני' דסוכת חג בחג דהתם ע"כ בשאר ימים ל"פ דהא ע"כ לא מחייב ר"י אלא בחג כדקתני אבל לעולם דבמה דפליגי ת"ק ור"י גבי לשכה מצינו למימר דלרבנן כיון דדירת קבע הוא שאר ימים נמי מחייבים אטו ז' דהא מיחלפי בבית גמור ולר"י אף בז' לא מחייב משום דהוי דירה בע"כ עכ"ד. וקצת דוחק דמנ"ל להרמב"ם לחדש גזירה זאת מדעתו. ולענ"ד נראה דהר"מ היה מפרש הכי כמ"ש הרב היינו משום דמשמע בירושלמי פ"ק דיומא הלכה ב' בהא דאמר שם ריב"ב בשם ריב"ל בכל יום כ"ג מתלבש בכליו ובא ומקריב תמיד של שחר כו' ובא ולן בלשכת פרהדרין ופי' הדבר דכיון דהיתה דירתו קבוע בלשכת פרהדרין בז' ימי הפרשה בכל עת שהיה לן שם ביום שעבד עבודה בא ולן באותו לשכה המיוחדת לו דהיינו לשכת פרהדרין ועי' שם בש"ק ד"ה בא ולן דקשיא ליה דאי בכולי שתא מאי בעי בלשכת פרהדרין. ואין זה קושיא דמסתמא היו שם כלים קבועים כדי צורכו והמקום נוח לו ללון שם בכל עת שירצה וכיון שכן הוא ודאי דמסברא יש לחייב הלכה הזאת בכל ימות השנה כיון שבז' ימי הפרישה דירתו קבוע וגם לפעמים בשאר ימות השנה ע"כ צ"ל דרבא לא קאי כ"א על ברייתא דסוכת החג כנ"ל נכון:

הלכה ט

ובית שבספינה. עי' בכ"מ שלא כתב מקור דין זה וב"ח יו"ד סי' רפ"ו כתב שהוא תוספתא ועי' שיח יצחק פ"ק דיומא דף י"ד ע"ד ד"ה דתניא:

הלכה יב

בית של שותפין חייב במזוזה. עי' כ"מ ותי' דחוק ולענ"ד נראה ע"פ מה דאמרי' בגמרא חולין דף קל"ה ע"ב מזוזה אע"ג דכתיב ביתך דידך אין שותפות לא כ"ר למי"י ואלא ביתך למ"א לכדרבה כתבו התוס' שם ד"ה ביתך תימה אמאי לא אמר שותפות דעכו"ם ואפשר דסובר רבינו ליישב קושיית התוס' כיון דכתיב למי"י מרבינן גם לשותפות עכו"ם

כיון דעכ"פ ישראל דר בבית וסברא זו נזכר בס' ברכי יוסף יו"ד סי' רפ"ו ע"ש באריכות וכיון שכן כ"ז אם יש לנו דרשה דרבה ביתך דרך ביאתך שפיר מחייבינן שותפות עכו"ם משא"כ אילו לא היה דרשא דרך ביאתך ואתי ע"כ ביתך למעט שותפות עכו"ם מיהת וא"כ סידור דברי רבינו פה על נכון דמדכתב וצריך לקובעה על ימין היינו מדרשא דרבה ואין לנו מיעוט על שותפות עכו"ם שוב כתב רבינו סתם בית של שותפין חייב במזוזה אפילו בשותפות עכו"ם דלא כדעת המרדכי שהביא הרמ"א בסימן רפ"ו ודו"ק:

פרק ז

הלכה א

מ"ע על כל איש ואיש מישראל כו'. משמע דנשים פטורות ממצוה זו וכן כתב בספר ברכי יוסף יו"ד סימן ר"ע שכ"כ הרמב"ם בספר המצות ומוכח ג"כ מדברי הסמ"ג עשין כ"ד ועיין בתשובת מהרשב"ש עי' שכ"ד ועיין בשו"ת שא"ר סי' שמפקפק בזה משום דהוי מ"ע שלא הז"ג. וכתב בספר ת"ח ונראה דיחיד הכותב ס"ת לעצמו ונתנו לבה"כ לקרוא בו בצבור ומקדישו לאו שפיר עביד דכיון שמקדישה הרי היא של הקדש ולאו שלו היא ושוב א"י בה י"ח דלכם כתיב שלכם בעי' ול"ל דבכתיבה לחוד תלי' מילתא דכיון דכתב לעצמו ס"ת יצא י"ח אע"ג דמקדישה בתר הכי ז"א דיחיד שכתב ס"ת ואח"כ נאבדה פשיטא שצריך לכתוב לו ס"ת אחרת כדמשמע מדברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות מלכים ולכך נראה דאין להקדיש ס"ת אלא א"כ כותב לעצמו אחרת ע"כ. ונראה דעכשיו שנוהגין כן היינו משום דלב ב"ד מתנה דאע"ג דאקדשינהו יקראו על שמם ומצוה שלהם היא ולא מסרום לצבור אלא לקרות בהם ושלא למכרם כלל אבל לעולם שם בעלים עליהם:

הלכה ב

ומגיהין אותו מספר העזרה. עי' כ"מ פ"ג מהלכות מלכים ה"א ועיין שם בל"מ ועיין עוד בחידושי הר"ן מסכת סנהדרין ועי' מהרש"ל:

הלכה יד

אין כותבין מגילה לתינוק. עיין כ"מ במ"ש הרי"ף כו' היינו כשדעתו להשלים ועיין ב"י יו"ד סימן רפ"ג והר"ן בחי' גיטין כתב הא דאסיקנא דאין כותבין כ"כ הרמב"ם ומ"מ נראה היכא דאיכא דוחקא שרי כדאסיקנא בספרא דאפטרתא ונראה שזה היה דעת הרי"ף עכ"ל ועיין ברכי יוסף שם:

הלכה טז

מותר לכתוב שלש תיבות בלא שרטוט. עי' כ"מ בסתירת פסקי הרמב"ם. ונלענ"ד דאין כאן סתירה דדחיק לרבינו לומר דר"י פליג על הברייתא ולומר דמשבשתא היא הרי בגמרא לא הזכיר שום דבר מזה ועוד קשיא ליה לרבינו לפי שיטת התוספות דר"י פליג על הברייתא איך יפלגו במציאות אי יכול לכתוב שלש בלי שרטוט מיושר או לא והיה נראה לרבינו דהכא הענין כי מה שהתירו לכתוב ב"ת בלי שרטוט הוא מפני שכל ב"ת אינם נכרים אם הם דברי קדושה או דברי חול ולא מצינו פסוק בת ב"ת משא"כ ג"ת מצינו פסוקים וקפדינן לכותבן ביושר מש"ה ס"ל לרבינו דכ"ע ס"ל דגם ג"ת יכול אינש לכתוב ביושר בלי שרטוט משא"כ ד"ת א"א לכתוב ביושר בלי שרטוט וא"כ הוא אם מתחיל לכתוב ג"ת ש"ד אליבא דכ"ע דיוכל לכותבן ביושר משא"כ אם כבר כתב שום דבר מקודם כגון שכתב מקמי הכי איזה תיבות של חול ושוב כתב ג"ת מן הפסוקים א"כ מיד לא יוכל לכתוב ביושר בלי שרטוט אלא אם כתב שתי תיבות לא איכפת לן כמ"ש אבל ג"ת אסור לכתוב. ולפי"ז ר"י מיירי אם כבר כתב מקמי הכי שום דבר של חול מש"ה לא מתיר לכתוב כ"א ב"ת והברייתא מיירי במתחיל לכתוב ולא כתב מקודם שום דבר אז גם ג"ת מותר לכתוב וא"כ עולה פסקי הרמב"ם כהוגן דהכא מיירי בכותב בתחילה כמו שדרך הסופרים ושפיר מתיר אפילו ג"ת משא"כ התם בכותב גט יבמין או כתובות יבמין דצריך לכתוב מקמי הכי הרבה תיבות שוב אסור לכתוב הנך ג"ת בלי שרטוט וזה ברור ועיין בשו"ת הרשב"ש סימן תפ"ב גם הוא כתב לחלק בע"א:

ודע מדברי רבינו מוכח דלא ס"ל כשיטת הרא"ש שהביא הטור יו"ד סימן רפ"ד לפי פי' הט"ז דאם כתב כבר שורה ראשונה בלי שרטוט שוב אין איסור בדבר לכתוב שלא בשרטוט דעיקר האיסור אינה אלא בשיטה ראשונה. ונראה ברור לדעת הרא"ש לענ"ד דוקא כשאירע הדבר שכתב שיטה ראשונה ביושר אז שוב מותר לכתוב שלא בשרטוט אבל מסתמא חיישינן דילמא לא מתרמי שכתב ביושר ודו"ק ועיין במ"א סימן ל"ב:

פרק ח

הלכה ג

במקום שאין בו פרשה כו'. ועי' ב"ח שדייק מדברי הטור סי' רע"ה שחולק בזה על הרמב"ם שלא פסל אלא בסתומות שעשאם פתוחות או להיפך אבל לא בהפסיק במקום שאין בו פרשה ועיין בכנה"ג שם ואף שהאחרונים חלקו עליו מ"מ כ"ע מודים דיכול לתקן אם אפשר:

פרק י

הלכה א

(**י**) **שכתבו כו'**. עיין מ"ש בהלכות יסודי התורה פ"ו הלכה ח':

אות (**כ**). עוד יש דבר אחד שכתב רבינו בפ"א הלכה ט"ז אם כתב מקצת השם בשיטה ומקצתו תלויה פסול ועי' תשב"ץ ח"ג רע"ד שכתב בלי ספק ששכח הרמב"ם לכתבו פה ועיין ב"ח יו"ד סימן רע"ו ובש"ך שם אות ז':

הלכה ב

ואסור לאדם למכור ס"ת. רבינו פה לא מחלק בין ס"ת של יחיד לס"ת של רבים ובכ"ע אסור למוכרו ואין כן דעת הרא"ש כמבואר בש"ע א"ח סימן קנ"ג ועיין במסכת ב"ב דף קנ"א ע"א בהא דבעי שם בגברא ס"ת אי הוי בכלל נכסי וגי' שלפנינו כיון דלא מזדבנא כו' מוכח כדברי רבינו פה ולפי שיטת הרא"ש צ"ל דלא הוי כתוב בגירסתו הכי אלא ה"ג ס"ת מהו אי הוי בכלל נכסי או לא ואע"ג דיכול למוכרו כיון דאינו מלבוש מב"ל אי הוי בכלל נכסי וכ"נ מדברי הרשב"ם שם שהיה גורס כן ע"ש. ועיין בטור ח"מ ססי' רמ"ח וז"ל ואם אמר נכסי לפלוני קנה כל המטלטלין כו' אבל ס"ת מיבעיא ול"א לפיכך אם תפס אמ"מ והרמ"ה חילק בין ס"ת לשאר ספרים ובשס"פ כתב שהן בכלל ע"כ וכתב הדרישה שם דמה שכתב רבינו והרמ"ה חילק בלשון פלוגתא אע"ג דגם לדעת ראשונה כתב דנותן לו תפילין וה"ה לשאס"פ י"ל איפכא מדנקט תפילין שהם לו כמו מלבוש מ"ט ולא שאר ספרים כו' יראה מדברי הדרישה דגם לשיטת הרא"ש דוקא ס"ת הוא בכלל האבעיא אפי' לפי גירסת הרא"ש וכפי' הרשב"ם דמטעם מלבוש אתינן עליה י"ל דוקא בס"ת קא מיבעיא ליה משום דאינו אלא למצוה ולא מיחשב בכלל נכסי כיון דאינו מלבוש אבל שאס"פ אע"ג דגם הם אינם מלבוש מ"מ דמו שפיר לנכסים ויכול לעשות בהם מה שירצה להשאילן ולמשכנן משא"כ בס"ת אע"ג דמותר למוכרו מ"מ מקפידים ע"ז כדאמרינן בירושלמי ספ"ג דבכורים כל המקיים ס"ת בתוך ביתו עליו הכ' אומר הון ועושר בביתו וכו' וכן דרכן של ב"א למכור הכל מלבד הס"ת ומלבוש לא הוי ומש"ה מדוקדק לשון הגמרא במאי דקבעי ליה בס"ת דוקא ולא נקט שאס"פ דדוחק לומר משום רבותא דלהיתרא נקט להו א"ו דגם לשיטת הרא"ש חילוק פשוט יש בין ס"ת לשאס"פ אלא מפני שלא כתוב מפורש כן ברא"ש הך חילוקא והרמ"ה כתב כן בפי' מש"ה כתב הטור בשם הרמ"ה וכן משמע מדבריו מדלא כתב וא"א לא חילק ומצאתי ראיה ברורה לזה דזה לשון הרי"ף איבעיא להו ס"ת מהו תיקו ופירש הנמוק"י שם כמ"ש הרשב"ם וסיים כתב המחבר תיקו ודוקא בס"ת אבל בשארי כתבי קודש ה"ה בכלל נכסי ריטב"א.

הרי דגם לפי גירס' רשב"ם והרא"ש והרי"ף מחלקים בין ס"ת לשס"פ והדברים מוכרחים ועפ"ז מיושב קושי' המ"א סי' קנ"ג אות כ"ב דעיקר קושייתו שם אינו בדרך ממ"נ מדכתב בש"ע בשס"פ דהוו בכלל נכסי ועיין במחצית השקל והיינו משום דהיה סבור דבשס"פ לאו כ"ע מודים לזה ולפמ"ש מיושב קושי' המ"א דבזה כולי עלמא מודו דשס"פ הוו בכלל נכסי כמו שכתבתי ודו"ק:

הלכה ד

וכן רמוני כסף. עיין בכ"מ מ"ש על דברי הטור. ועיין בזה באורך בשו"ת שמש צדקה סימן א':